

Горна М. О.

кандидат економічних наук, науковий співробітник сектору організації автоматизованого збору статистики відділу адміністрування освітніх інформаційних систем ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6011-5753>

Іщук Я. В.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри математичного моделювання та статистики ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1411-1716>

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ СТАТИСТИКИ ОСВІТИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Інтеграція до Європейського Союзу має вирішальні геополітичні наслідки для України, кожна країна має свій шлях набуття членства ЄС. Відносини між Україною та ЄС започатковані в грудні 1991 р., коли міністр закордонних справ Нідерландів повідомив про офіційне визнання незалежності України [1]. 16 вересня 2014 р. Європейським парламентом і Верховною Радою України було ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [2], а 23 червня 2022 р. Європейська рада на саміті в Брюсселі ухвалила рішення про надання Україні статусу країни-кандидата в члени ЄС. Україною виконано значний обсяг робіт щодо імплементації зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію. Серед обов'язкових завдань зазначеної Угоди – гармонізація національної статистичної системи з європейськими нормами й стандартами, створення умов для провадження діяльності органів національної системи державної статистики згідно із загальноприйнятими принципами світової та європейської статистичної практики.

Важливою умовою євроінтеграції є адаптація законодавства України до законодавства ЄС. Так, із метою подальшої імплементації стандартів, правил і рекомендацій ЄС та інших міжнародних організацій у національну статистичну практику прийнято Закон України «Про офіційну статистику», який набирає чинності з 1 січня 2023 р. [3]. Це створює належні правові умови для забезпечення професійної діяльності органів державної статистики, виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, і гармонізації державної статистичної діяльності з вимогами Європейської статистичної системи.

На шляху виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію в частині «Статистика та обмін інформацією» щодо наближення як українського законодавства до відповідного законодавства ЄС, так і національної статистичної методології до методології ЄС, 1 липня 2022 р. постановою Верховної Ради України прийнято за основу проєкт [4], який уже 19 липня 2022 р. було прийнято за реєстраційним № 5108 [5]. Статтю 72 «Освітня

статистика» Закону України «Про освіту» [6] викладено в новій редакції (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної статистичної діяльності» в частині змін до Закону України «Про освіту»

Попередня редакція	Нова редакція
<p>Стаття 64. Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки</p> <p>1. Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки:</p> <p>...</p> <p>організовує збір та обробку освітньої статистики, здійснює її аналіз та прогнозує розвиток системи освіти;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 64. Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки</p> <p>1. Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки:</p> <p>...</p> <p>організовує збір та обробку освітньої статистики, за винятком офіційної державної статистичної інформації про систему освіти і ринок праці, здійснює її аналіз та прогнозує розвиток системи освіти;</p> <p>...</p>
<p>Стаття 72. Освітня статистика</p> <p>1. Освітня статистика включає: статистичні дані центрального органу виконавчої влади у сфері статистики про систему освіти і ринок праці;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 72. Освітня статистика</p> <p>1. Освітня статистика включає: офіційну державну статистичну інформацію про систему освіти і ринок праці;</p> <p>...</p>

Складено авторами за: [5].

Протягом останніх двох років спостерігається пришвидшення динаміки прогресу євроінтеграції України як результат злагодженої роботи всіх зацікавлених сторін. Відповідно до законодавства ЄС *Acquis communautaire* (*acquis*) у сфері статистики, викладеного в щорічно оновлюваному Збірнику статистичних вимог (*Statistical Requirements Compendium*) [7], рекомендацій ЄС, зокрема Регламенту (ЄС) № 223/2009 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 2009 р. щодо питань європейської статистики, Кодексу норм європейської статистики, Типового закону про офіційну статистику (розроблений ООН для країн Східної Європи, Кавказу й Центральної Азії та схвалений на Конференції європейських статистиків), в Україні відбувається вдосконалення законодавства як частина євроінтеграційних реформ.

Державною службою статистики України, на виконання завдань зазначеного Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у частині «Статистика та обмін інформацією», розроблено й затверджено Методологічні положення державного статистичного спостереження щодо мережі та діяльності закладів освіти [8]. Ці положення враховують рекомендації, визначені Регламентом (ЄС) № 452/2008 Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р. стосовно виробництва і розробки статистики освіти та навчання протягом життя [9], а також Регламенту Комісії (ЄС) № 912/2013 від 23 вересня 2013 р. про імплементацію Регламенту

(ЄС) № 452/2008 [10] у частині даних щодо зарахованих осіб, які навчаються, та випущених осіб закладами дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), вищої, фахової передвищої освіти та наукових установ з підготовки аспірантів.

У зв'язку з тим, що національні системи освіти різноманітні за своєю структурою і змістом освітніх програм, порівнювати досягнення різних країн та відслідковувати їх просування до цілей на національному й міжнародному рівнях може бути непростим завданням. Щоб зрозуміти та правильно інтерпретувати аспекти й процеси освітніх систем на світовому рівні, особливо важливо забезпечити сумісність даних. Вона може бути досягнута на основі застосування Міжнародної стандартної класифікації освіти (*International Standard Classification of Education, ISCED*) – концептуального документа, призначеного для класифікації та подання порівнянних на міжнародному рівні статистичних даних.

ISCED є еталонною класифікацією для організації формальних освітніх програм і пов'язаних із ними програм кваліфікації за рівнями та галузями освіти за міжнародно погодженими категоріями. Найновіша версія класифікації – ISCED 2011 – була прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО в листопаді 2011 р. У класифікації ISCED (ISCED 2011 [11] та ISCED 2013 [12]) одиницями класифікації є програми освіти й відповідні їм кваліфікації. Класифікація освітніх програм визначає статистичну звітність щодо систем освіти, наприклад чисельність учнів у закладах освіти, викладачів та інших людських і фінансових ресурсів. Статистика з освітньої програми дає змогу отримати інформацію про зв'язок між вхідними даними про освітній процес (учні) та вихідними даними (отримана кваліфікація). Поняття «рівні» освіти представлене впорядкованим набором категорій, що групують освітні програми відповідно до градації навчального досвіду, а також знань, навичок і компетенцій, що їх покликана забезпечити освітня програма. «Рівень ISCED» відображає ступінь складності та спеціалізації змісту освітньої програми від основного до складного.

Наразі система української освіти інтегрована у світовий освітній простір. У табл. 2 наведено методика гармонізації вітчизняних освітніх програм зі світовими стандартами.

Таблиця 2

Порівняння освітніх рівнів за міжнародною стандартною класифікацією освіти (ISCED) 2011 із національними освітніми програмами

Освітній рівень за ISCED	Код освітнього рівня за ISCED	Тривалість навчання, років	Національні освітні, освітньо-кваліфікаційні рівні та ступені
Дошкільна освіта (Early childhood education)	0	4	Вихованці дошкільних навчальних закладів
Початкова освіта (Primary education)	1	4	Учні 1–4 класів денних загальноосвітніх навчальних закладів

Освітній рівень за ISCED	Код освітнього рівня за ISCED	Тривалість навчання, років	Національні освітні, освітньо-кваліфікаційні рівні та ступені
Перший етап середньої освіти (Lower secondary education)	2	5	Учні 5–9 класів денних і вечірніх загальноосвітніх навчальних закладів, які здобувають базову загальну середню освіту
Другий етап середньої освіти (Upper secondary education)	3	2 (3)	Учні 10–11(12) класів денних і 10–16 класів вечірніх загальноосвітніх навчальних закладів, учні (слухачі) ПТНЗ, які здобувають повну загальну середню освіту
Післясередня не вища освіта (Post-secondary non-tertiary education)	4	2	Учні (слухачі) ПТНЗ, які здобувають освітньо-кваліфікаційні рівень «Кваліфікований робітник»
Короткий цикл вищої освіти (Short-cycle tertiary education)	5	2	Студенти вищих навчальних закладів, які здобувають ступінь вищої освіти «Молодший бакалавр» або освітньо-кваліфікаційний рівень «Молодший спеціаліст»
Рівень бакалавра або еквівалент (Bachelor's or equivalent level)	6	4	Студенти вищих навчальних закладів, які здобувають ступінь вищої освіти «Бакалавр»
Рівень магістра або еквівалент (Master's or equivalent level)	7	2	Студенти вищих навчальних закладів, які здобувають ступінь вищої освіти «Магістр» або освітньо-кваліфікаційний рівень «Спеціаліст»
Докторський або еквівалентний рівень (Doctoral or equivalent level)	8	3	Аспіранти та докторанти ВНЗ, наукових установ та інших навчальних закладів післядипломної освіти

Складено авторами за: [8].

Отже, протягом 2020–2022 рр. спостерігається пришвидшення динаміки прогресу євроінтеграції України як результат злагодженої роботи всіх зацікавлених сторін. Розроблено проєкт Закону України «Про офіційну статистику» (нова редакція Закону України «Про державну статистику»), метою якого є гармонізація державної статистики зі статистичною системою ЄС, створення умов для провадження діяльності органів національної системи державної статистики згідно із загальноприйнятими принципами світової та європейської статистичної практики. Наразі система статистики освіти України інтегрована в європейський простір.

Список використаних джерел

1. Відносини Україна – ЄС / М-во закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes>.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : угода від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

3. Про офіційну статистику : Закон України від 16.08.2022 № 2524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>.

4. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо державної статистичної діяльності : постанова Верховної Ради України від 01.07.2022 № 2349-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2349-20#Text>.

5. Верховна Рада України прийняла Закон щодо державної статистичної діяльності / Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/225767.html>.

6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

7. Statistical Requirements Compendium – 2022 edition / European Union. 2022. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/14649643/KS-GQ-22-009-EN-N.pdf/011d6791-9971-229b-da9c-e7013deeabf9?t=1652367485303>.

8. Методологічні положення державного статистичного спостереження щодо мережі та діяльності закладів освіти : затв. наказом Державної служби статистики України від 09.06.2021 № 111. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2021/111/111.pdf.

9. Regulation (EC) No 452/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 concerning the production and development of statistics on education and lifelong learning. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content>.

10. Commission Regulation (EU) No 912/2013 of 23 September 2013 implementing Regulation (EC) No 452/2008 of the European Parliament and of the Council concerning the production and development of statistics on education and lifelong learning, as regards statistics on education and training systems. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content>.

11. International Standard Classification of Education ISCED 2011 / UNESCO-UIS. 2012. URL: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>.

12. International Standard Classification of Education ISCED 2013 / UNESCO-UIS. 2015. URL: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>.